

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Кафедра філософії та політології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

обов'язкової освітньої компоненти
Духовні практики та релігійні традиції

для підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В 10 Філософія
Предметна спеціальність	–
Спеціалізація	–
Освітня програма	Філософія та феноменологія духовного досвіду людини
Факультет	історії, права та публічного управління

Укладач: д. філос. н., професор, Соколовський Олег
Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри філософії та політології
Протокол від «07» травня 2026 р. № 16
Завідувач кафедри _____ Наталія КОВТУН

УДК 2-584:101.9(072)

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 11 від 29 травня 2026 року).

Схвалено кафедрою філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 16 від 07 травня 2026 року).

Укладач:

Соколовський Олег – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та політології (Житомирський державний університет імені Івана Франка).

Рецензенти:

Ковтун Наталія – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та політології (Житомирський державний університет імені Івана Франка);

Мельничук Максим – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та культурології (Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне);

Мельничук Вікторія – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук (Поліський національний університет).

Методичні матеріали до практичних занять обов'язкової освітньої компоненти «Духовні практики та релігійні традиції» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності В 10 Філософія освітньої програми Філософія та феноменологія духовного досвіду людини / укладач: Олег Соколовський. Житомир: Видавництво ЖДУ, 2026. 26 с.

Методичні матеріали до практичних занять обов'язкової освітньої компоненти «Духовні практики та релігійні традиції» укладені для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності В 10 Філософія, освітня програма Філософія та феноменологія духовного досвіду людини. Вони будуть корисні для здобувачів ЗВО й усіх зацікавлених у цій проблематиці.

УДК 2-584:101.9(072)

© Соколовський О., 2026

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026

Зміст

Зміст.....	3
Передмова.....	4
Навчально-тематичний план.....	6
Тема 1. Духовні практики в контексті світових релігій: сутність, функції та класифікація....	7
Тема 2. Молитва, медитація і культ у християнстві: літургійно-аскетичний та містичний виміри.....	9
Тема 3. Духовна дисципліна у буддизмі: шлях самоперевершення через медитативні й етичні практики.....	10
Тема 4. Мусульманські духовні практики: шляхи поклоніння і містичний досвід суфізму....	12
Тема 5. Духовне життя в юдаїзмі: традиційна практика як шлях до божественного пізнання.	14
Тема 6. Індуїзм як цивілізація духовних практик: йога, бгакті, джняна і карма-марга.....	16
Тема 7. Тілесно-духовні практики у традиціях даосизму, синтоїзму та шаманізму.....	17
Тема 8. Містичні традиції в межах світових релігій.....	19
Тема 9. Паломництво у світових релігіях: географія священного і духовна мобільність.....	21
Тема 10. Трансформація духовних практик у глобалізованому світі: міжрелігійний діалог, адаптація та новітні пошуки.....	23
Рекомендована література (основна та додаткова).....	25

ПЕРЕДМОВА

Освітня компонента «Духовні практики та релігійні традиції» посідає важливе місце у системі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності В10 Філософія освітньої програми «Філософія та феноменологія духовного досвіду людини». Її зміст зумовлений актуальними тенденціями розвитку сучасної гуманітаристики, у межах якої проблематика духовного досвіду, релігійної свідомості, сакральних практик і феномену духовності набуває особливого значення в контексті глобальних соціокультурних трансформацій. У сучасному світі духовні практики дедалі частіше стають предметом міждисциплінарного наукового аналізу, оскільки вони відображають не лише релігійні форми самовираження людини, але й фундаментальні способи осмислення буття, пошуку смислу, внутрішньої трансформації та взаємодії із сакральним виміром реальності.

Метою вивчення освітньої компоненти є формування у здобувачів глибокого наукового розуміння природи, структури та функціонального значення духовних практик у межах світових релігій, а також розвиток аналітичних і компаративних навичок для осмислення духовного досвіду людини в релігійно-культурному контексті. Освітня компонента спрямована на осмислення духовності як універсального феномена, що реалізується через тілесні, мовні, символічні та містичні практики у межах історичних традицій і сучасних глобалізаційних викликів. Такий підхід дозволяє розглядати духовні практики не лише як елементи конфесійного життя, а як складні соціокультурні, антропологічні та екзистенційні явища, пов'язані з формуванням внутрішнього світу людини та її світоглядної ідентичності.

Основними завданнями освітньої компоненти є формування у магістрантів чіткого розуміння об'єкта, предмета та завдань курсу; ознайомлення з теоретичними основами дослідження духовних практик, зокрема категоріальним апаратом, типологіями та методологічними підходами; аналіз ключових форм духовних практик у світових релігіях, включаючи молитву, медитацію, аскезу, паломництво та містичні техніки у християнстві, ісламі, буддизмі, юдаїзмі, індуїзмі, а також у синкретичних і традиційних релігійних системах. Важливе місце у структурі дисципліни займає вивчення культурно-історичної специфіки та еволюції духовних практик, формування навичок міжрелігійного компаративного аналізу, а також критичне осмислення сучасних тенденцій у сфері духовних пошуків, зокрема процесів секуляризації, комерціалізації, психологізації та неорелігійної адаптації духовних практик.

Освітня компонента спрямована також на розвиток здатності до філософської рефлексії над феноменом духовності як способом існування людини, що інтегрує релігійний, етичний, екзистенційний, естетичний та соціальний виміри духовного життя. У цьому контексті особливого значення набуває осмислення духовного досвіду як складного соціокультурного феномену, що супроводжує людство на всіх етапах його історичного розвитку та залишається важливим чинником формування культури, моральних орієнтирів і способів саморозуміння людини.

Методичні матеріали до практичних занять розроблені відповідно до сучасних освітніх і методологічних підходів у сфері філософії релігії, феноменології, релігієзнавства, культурної антропології та гуманітаристики загалом. Їх зміст орієнтований на формування у здобувачів здатності розв'язувати задачі дослідницького та інноваційного характеру у сфері філософії та гуманітарного знання. Освітня компонента забезпечує розвиток загальних і спеціальних компетентностей, визначених освітньою програмою, зокрема поглиблення знань предметної області, усвідомлення зв'язків філософської спеціалізації з іншими гуманітарними практиками, розвиток здатності до міждисциплінарної комунікації, креативного мислення, толерантності та поваги до іншого.

Особливе значення має формування у здобувачів розуміння місця та ролі релігії у світовій культурі та її значення у духовному житті людини, здатності класифікувати види та типи духовної комунікації, аналізувати медійні й психологічні механізми, що функціонують у сфері духовних практик, а також уміння доносити власні ідеї щодо вирішення проблем духовного характеру як фахівцям, так і ширшому суспільному середовищу.

Освітня компонента орієнтована на досягнення програмних результатів навчання, що передбачають розуміння зв'язків філософії з іншими напрямками гуманітарного знання,

здатність до ефективної духовної взаємодії з людиною та соціальною спільнотою на засадах філософсько-релігійного взаєморозуміння, а також формування ґрунтовних знань про природу та значення духовного досвіду людини, зокрема релігійного, як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання.

Структура методичних матеріалів побудована відповідно до логіки вивчення дисципліни та охоплює основні тематичні напрями, пов'язані з природою духовних практик, їх типологією, історичною еволюцією, релігійно-культурними особливостями та сучасними трансформаціями. Представлені матеріали покликані сприяти формуванню у здобувачів цілісного бачення духовності як складного феномену людського буття та усвідомленню ролі духовних практик у структурі культури, релігійного досвіду та сучасного суспільного життя.

Практичні заняття побудовані на засадах поєднання теоретичного аналізу з розвитком навичок академічної рефлексії, критичного мислення та компаративного підходу до дослідження релігійних явищ. Загальні методичні рекомендації до проведення практичних занять передбачають використання різних форм поточного контролю знань здобувачів вищої освіти з метою перевірки рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості навичок аналітичного мислення та здатності до комплексного осмислення феномену духовних практик у структурі релігійного досвіду людини. Однією з форм контролю є експрес-тестування, що включає тестові завдання з варіантами відповідей, серед яких лише одна є правильною. У межах практичних занять застосовується також усне опитування за питаннями, передбаченими тематикою курсу, а також перевірка розуміння та коректного використання філософської, релігієзнавчої та культурологічної термінології. Підготовка до занять передбачає систематичну самостійну роботу здобувачів із лекційними матеріалами, науковою та навчально-методичною літературою. Важливою складовою освітнього процесу є виконання дослідницьких та аналітичних завдань, пов'язаних із вивченням духовних практик, релігійних традицій, містичного досвіду, сакральної символіки та сучасних тенденцій трансформації духовності. Результати такої роботи можуть бути представлені у формі рефератів, аналітичних доповідей, презентацій та інших видів академічної діяльності, підготовлених відповідно до вимог наукового стилю усного й писемного мовлення.

Критерії оцінювання здобувачів вищої освіти наступні: воно здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною https://zu.edu.ua/offic/ocinjvannya_zvo.pdf.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

<i>Модуль I. Духовні практики та релігійні традиції.</i>	
Тема 1.	Духовні практики в контексті світових релігій: сутність, функції та класифікація.
Тема 2.	Молитва, медитація і культ у християнстві: літургійно-аскетичний та містичний виміри.
Тема 3.	Духовна дисципліна у буддизмі: шлях самоперевершення через медитативні й етичні практики.
Тема 4.	Мусульманські духовні практики: шляхи поклоніння і містичний досвід суфізму.
Тема 5.	Духовне життя в юдаїзмі: традиційна практика як шлях до божественного пізнання.
Тема 6.	Індуїзм як цивілізація духовних практик: йога, бгакті, джняна і карма-марга.
Тема 7.	Тілесно-духовні практики у традиціях даосизму, синтоїзму та шаманізму.
Тема 8.	Містичні традиції в межах світових релігій.
Тема 9.	Паломництво у світових релігіях: географія священного і духовна мобільність.
Тема 10.	Трансформація духовних практик у глобалізованому світі: міжрелігійний діалог, адаптація та новітні пошуки.

МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Модуль I. Духовні практики та релігійні традиції.

Тема 1. Духовні практики в контексті світових релігій: сутність, функції та класифікація

1. Поняття духовних практик у релігієзнавчому, філософському та культурологічному дискурсах.
2. Основні функції духовних практик у структурі релігійного життя людини та суспільства.
3. Типологія духовних практик у світових релігіях: аскетичні, містичні, ритуальні, медитативні та комунікативні форми.
4. Духовні практики як спосіб формування релігійного досвіду та духовної ідентичності особистості.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття здобувачам вищої освіти необхідно звернути увагу на міждисциплінарний характер дослідження духовних практик, який поєднує філософський, релігієзнавчий, антропологічний та культурологічний підходи. Особливу увагу слід приділити осмисленню духовних практик не лише як елементів релігійного культу, але і як форм духовного досвіду, самопізнання та внутрішньої трансформації людини. Важливо проаналізувати функціональне значення духовних практик у різних релігійних традиціях, а також з'ясувати критерії їх класифікації. У процесі підготовки до семінарського заняття доцільно використовувати компаративний підхід, звертаючи увагу на спільні та відмінні риси духовних практик у світових релігіях.

Ключові поняття: духовні практики, релігійний досвід, духовність, сакральне, містицизм, аскеза, медитація, молитва, ритуал, паломництво, релігійна свідомість, духовна трансформація, релігійна традиція, символ, духовна комунікація, феноменологія релігії, духовна ідентичність, компаративний аналіз.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу та конспектів; аналіз наукової, філософської, релігієзнавчої та навчально-методичної літератури; робота з поняттєво-категоріальним апаратом дисципліни; порівняльний аналіз духовних практик у світових релігіях; застосування методів проблемного та компаративного аналізу; підготовка аналітичних тез і висновків; участь в академічних дискусіях та обговореннях; узагальнення й систематизація теоретичного матеріалу; підготовка презентацій та індивідуальних дослідницьких завдань.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи:

1. Підготувати короткий аналітичний огляд основних підходів до визначення поняття «духовна практика» у сучасному релігієзнавстві та філософії.
2. Скласти порівняльну таблицю основних типів духовних практик у християнстві, ісламі та буддизмі.
3. Проаналізувати функції молитви як універсальної духовної практики у світових релігіях.
4. Підготувати повідомлення на тему: «Роль аскези у формуванні духовного досвіду людини».
5. Здійснити аналіз взаємозв'язку між духовними практиками та релігійною ідентичністю особистості.
6. Підготувати презентацію про медитативні практики у східних релігіях та їх сучасні інтерпретації.
7. Написати есе на тему: «Духовні практики як спосіб самопізнання та внутрішньої трансформації людини».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.
2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
3. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
4. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
5. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Філіповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
6. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
7. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
8. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13–21.
2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148–165.
3. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197–204.
4. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19–25.
5. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204–213.
6. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149–159.
7. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
8. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.
9. Панченко С. А. «Ходіння на прощу» як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.
10. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2002. № 1.
11. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.
12. Сабадуха В. О. Поняття «дух», «духовність» і «особистість»: філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98–110.
13. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*.

2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.

14. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць* / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.

15. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник*. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Тема 2. Молитва, медитація і культ у християнстві: літургійно-аскетичний та містичний виміри

1. Молитва як основа духовного життя у християнській традиції.
2. Літургія та культова практика у структурі християнської духовності.
3. Аскетизм і містицизм у східній та західній християнських традиціях.
4. Ісихазм як форма містичного досвіду у православ'ї.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття здобувачам необхідно звернути увагу на особливості християнського розуміння духовності, взаємозв'язок молитви, літургійної практики, аскетизму та містичного досвіду у структурі релігійного життя. Важливо проаналізувати роль молитви як універсальної форми духовної комунікації людини з Богом, а також значення культу та літургії у формуванні колективного й індивідуального релігійного досвіду. Доцільно простежити історичну еволюцію аскетичних і містичних практик у східній та західній християнських традиціях, звернувши особливу увагу на феномен ісихазму, монашества та духовного самозаглиблення. У процесі підготовки необхідно використовувати філософський, релігієзнавчий та феноменологічний підходи до аналізу духовного досвіду, а також виявляти спільні та відмінні риси християнських духовних практик.

Ключові поняття: молитва, літургія, культ, аскеза, містицизм, ісихазм, сакраментальність, духовне очищення, богоспількування, християнська духовність.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу та наукової літератури; аналіз богословських і релігієзнавчих текстів; робота з поняттєво-категоріальним апаратом; порівняльний аналіз східної та західної християнських традицій; підготовка тез; участь в академічному обговоренні.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи:

1. Проаналізувати значення молитви у християнському духовному житті.
2. Підготувати повідомлення про літургійну традицію у християнстві.
3. Дослідити феномен ісихазму в православній духовності.
4. Скласти порівняльну характеристику аскетичних практик Сходу і Заходу.
5. Проаналізувати роль монашества у формуванні містичної традиції.
6. Підготувати презентацію про християнський містицизм.
7. Написати есе на тему: «Молитва як шлях духовної трансформації людини».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.

2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.

3. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.

4. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
5. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
6. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
7. Фройд З. Невпокій в культурі / Пер. Ю. Прохасько. Київ: Апріорі, 2021. 120 с.
8. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13-21.
2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148-165.
3. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук ; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197-204.
4. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С.19-25.
5. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.
6. Сабадуха В. О. Поняття "дух", "духовність" і "особистість": філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98-110.
7. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.
8. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.
9. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.
10. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко*. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.
11. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник*. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Тема 3. Духовна дисципліна у буддизмі: шлях самоперевернення через медитативні й етичні практики

1. Основи буддійського розуміння духовного шляху.
2. Медитація як центральна практика буддизму.
3. Етичні принципи буддійської духовності.
4. Дзен-буддизм і практика внутрішнього просвітлення.

Методичні вказівки до практичного заняття: у процесі підготовки до практичного заняття здобувачам слід зосередити увагу на особливостях буддійського розуміння духовного шляху,

природи страждання та способів досягнення внутрішнього звільнення. Необхідно проаналізувати взаємозв'язок етичних і медитативних практик у буддизмі, розглянути роль медитації як засобу духовного самопізнання та досягнення просвітлення. Особливу увагу варто приділити аналізу Восьмеричного шляху, буддійської аскези, практик дзен-буддизму та специфіки духовної дисципліни у різних школах буддизму. Важливим є осмислення буддійської духовності у контексті філософської антропології, феноменології духовного досвіду та сучасних інтерпретацій медитативних практик.

Ключові поняття: буддизм, медитація, нірвана, карма, сансара, дзен, духовна дисципліна, просвітлення, етична практика, внутрішня гармонія.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: аналіз лекційного матеріалу та наукової літератури; опрацювання буддійських текстів; порівняльний аналіз шкіл буддизму; робота з філософською термінологією; підготовка аналітичних узагальнень; участь у дискусії.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи:

1. Охарактеризувати основні принципи буддійської духовності.
2. Підготувати повідомлення про медитативні практики буддизму.
3. Проаналізувати значення Восьмеричного шляху.
4. Дослідити особливості дзен-буддизму.
5. Порівняти медитацію у буддизмі та інших релігіях.
6. Підготувати презентацію про феномен нірвани.
7. Написати есе на тему: «Медитація як шлях духовного самопізнання».

Основна література:

1. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
2. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
3. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
4. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филіповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
5. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
6. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
7. Юнг К. Г. Психологія несвідомого. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 404 с.
8. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13–21.
2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148–165.
3. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук ; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197-204.
4. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19–25.
5. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу*

сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204–213.

6. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149–159.

7. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.

8. Панченко С. А. "Ходіння на прощу" як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки.* 2011. Випуск 11. С. 309–318.

9. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник.* К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.

10. Сабадуха В. О. Поняття "дух", "духовність" і "особистість": філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98–110.

11. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки.* 2022. Вип. 2 (92). С. 27–36.

12. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки.* 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.

13. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.

14. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник.* К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Тема 4. Мусульманські духовні практики: шляхи поклоніння і містичний досвід суфізму

1. Основні форми духовної практики в ісламі.
2. Намаз і піст як засоби духовного вдосконалення.
3. Суфізм як містична традиція ісламу.
4. Духовний символізм суфійських практик.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття необхідно проаналізувати специфіку духовного життя в ісламі, зокрема роль релігійного обов'язку, поклоніння та духовної дисципліни у формуванні мусульманської релігійності. Важливо розглянути основні форми духовних практик ісламу (молитву, піст, паломництво, ритуальне очищення) та визначити їх значення у духовному вдосконаленні особистості. Особливу увагу слід приділити суфізму як містичному напрямку ісламу, його символіці, практикам духовного очищення та прагненню до безпосереднього переживання божественної присутності. У процесі аналізу доцільно використовувати компаративний підхід, зіставляючи мусульманські містичні практики з іншими релігійними традиціями.

Ключові поняття: іслам, намаз, суфізм, зікра, шаріат, духовне очищення, поклоніння, містицизм, Коран, духовна дисципліна.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекцій і релігієзнавчої літератури; аналіз ісламських джерел; порівняльний аналіз духовних практик; робота з термінологією; підготовка аналітичних висновків; участь у дискусіях.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи:

1. Охарактеризувати основні духовні практики ісламу.
2. Підготувати повідомлення про суфізм.
3. Проаналізувати значення намазу у мусульманській духовності.
4. Дослідити символіку суфійських ритуалів.
5. Порівняти аскетичні практики ісламу і християнства.
6. Підготувати презентацію про мусульманський містицизм.
7. Написати есе на тему: «Суфізм як шлях духовного єднання з Богом».

Основна література:

1. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
2. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
3. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
4. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
5. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
6. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
7. Юнг К. Г. Психологія несвідомого. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 404 с.
8. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова:

1. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148–165.
2. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук ; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197–204.
3. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С.19–25.
4. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149–159.
5. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
6. Панченко С. А. «Ходіння на прощу» як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.
7. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.
8. Сабадуха В. О. Поняття «дух», «духовність» і «особистість»: філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98–110.
9. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27–36.
10. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.
11. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика :*

збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.

12. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник*. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Тема 5. Духовне життя в юдаїзмі: традиційна практика як шлях до божественного пізнання

1. Особливості духовного життя в юдаїзмі.
2. Молитва і ритуал у юдейській традиції.
3. Кабала як містичний напрям юдаїзму.
4. Роль Закону у формуванні духовної практики.

Методичні вказівки до практичного заняття: у процесі підготовки до практичного заняття здобувачам необхідно звернути увагу на особливості юдейського розуміння духовного життя, взаємозв'язок релігійної традиції, Закону та духовного досвіду. Важливо проаналізувати значення молитви, ритуалу, сакрального тексту та релігійної практики у формуванні духовної культури юдаїзму. Доцільно розглянути роль Тори як основи духовного життя, а також специфіку кабалістичної містики як особливої форми божественного пізнання. Під час підготовки необхідно простежити взаємозв'язок між релігійною традицією, моральними нормами та духовним самовдосконаленням людини, використовуючи філософський і релігієзнавчий підходи до аналізу духовних практик.

Ключові поняття: юдаїзм, Тора, Кабала, молитва, ритуал, духовний закон, містицизм, божественне пізнання, традиція, сакральний текст.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу; аналіз юдейських релігійних текстів; порівняльний аналіз містичних традицій; робота з поняттями; підготовка аналітичних тез; академічне обговорення.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати духовні практики юдаїзму.
2. Підготувати повідомлення про кабалу.
3. Проаналізувати роль молитви у юдейській традиції.
4. Дослідити значення Тори у духовному житті.
5. Порівняти містичні традиції юдаїзму та ісламу.
6. Підготувати презентацію про символіку кабали.
7. Написати есе на тему: «Релігійна традиція як форма духовного самопізнання».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.

2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.

3. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.

4. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.

5. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.

6. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової

літератури, 2017. 400 с.

7. Юнг К. Г. Психологія несвідомого. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 404 с.

8. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13–21.

2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148–165.

3. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197–204.

4. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19–25.

5. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204–213.

6. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149–159.

7. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.

8. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.

9. Панченко С. А. «Ходіння на прощу» як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.

10. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2002. № 1.

11. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.

12. Сабадуха В. О. Поняття «дух», «духовність» і «особистість»: філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98–110.

13. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 265–272.

14. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34–42.

15. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27–36.

16. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.

17. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко*. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.

18. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні.

Тема 6. Індуїзм як цивілізація духовних практик: йога, бгакті, джняна і карма-марга

1. Особливості духовних практик в індуїзмі.
2. Йога як система духовного самовдосконалення.
3. Бгакті, джняна і карма-марга у структурі індуїстської духовності.
4. Духовне визволення у філософії індуїзму.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття здобувачам слід проаналізувати багатоманітність духовних практик індуїзму та їх місце у структурі релігійного й філософського світогляду. Особливу увагу необхідно приділити різним шляхам духовного самовдосконалення (йозі, бгакті, джняні та карма-марзі), а також їх значенню у досягненні духовного визволення. Важливо простежити взаємозв'язок між медитативними, етичними та ритуальними практиками, а також розглянути поняття карми, мокші та духовного очищення у контексті індуїстської традиції. У процесі підготовки доцільно використовувати компаративний та феноменологічний підходи, аналізуючи специфіку індуїстської духовності у порівнянні з іншими релігійними системами.

Ключові поняття: індуїзм, йога, карма, мокша, бгакті, джняна, духовне визволення, медитація, самопізнання, сакральна практика.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: аналіз лекційного матеріалу; опрацювання індуїстських текстів; порівняльний аналіз духовних практик; робота з поняттєвим апаратом; підготовка аналітичних узагальнень; участь у дискусії.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати основні напрями йоги.
2. Підготувати повідомлення про духовні практики індуїзму.
3. Проаналізувати поняття мокші.
4. Дослідити взаємозв'язок карми і духовного визволення.
5. Порівняти індуїстські та буддійські медитативні практики.
6. Підготувати презентацію про бгакті-йогу.
7. Написати есе на тему: «Йога як шлях духовного самовдосконалення».

Основна література:

1. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
2. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
3. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
4. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
5. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи. Монографія. Київ: Автограф, 2019. 163 с.
6. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
7. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
8. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
9. Юнг К. Г. Психологія несвідомого. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 404 с.

10. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19–25.
2. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр.* / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204–213.
3. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.
4. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
5. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст*: зб. наук. пр. Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.
6. Панченко С. А. "Ходіння на прощу" як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.
7. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2002. № 1
8. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігійнознавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.
9. Сабадуха В. О. Поняття "дух", "духовність" і "особистість": філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98-110.
10. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 265-272.
11. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.
12. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.
13. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.
14. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика* : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.

Тема 7. Тілесно-духовні практики у традиціях даосизму, синтоїзму та шаманізму

1. Тілесно-духовний вимір релігійних практик у традиційних культурах.
2. Даоські практики гармонізації людини і природи.
3. Культ природи та ритуальна практика у синтоїзмі.
4. Шаманізм як форма екстатичного духовного досвіду.

Методичні вказівки до практичного заняття: у процесі підготовки до практичного заняття необхідно звернути увагу на особливості тілесно-духовних практик у традиційних релігійних системах Сходу та архаїчних культурах. Важливо проаналізувати взаємозв'язок тіла, природи та духовності у даосизмі, синтоїзмі та шаманізмі, а також осмислити роль ритуалу, символу й екстатичного досвіду у формуванні духовної комунікації людини зі світом сакрального. Доцільно розглянути даоські практики гармонізації внутрішньої енергії, культ природи у синтоїзмі та шаманські техніки змінених станів свідомості. Особливу увагу слід приділити антропологічним та культурологічним аспектам духовних практик, а також їх сучасним інтерпретаціям.

Ключові поняття: даосизм, синтоїзм, шаманізм, тілесність, сакральна природа, ритуал, екстаз, духовна енергія, гармонія, змінені стани свідомості, духовна комунікація, культ природи.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу та наукової літератури; аналіз релігієзнавчих і культурологічних джерел; порівняльний аналіз духовних практик; робота з поняттєво-категоріальним апаратом; підготовка аналітичних узагальнень; участь у дискусіях; аналіз символіки та ритуальних практик.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати особливості даоських духовних практик.
2. Підготувати повідомлення про культ природи у синтоїзмі.
3. Проаналізувати роль шамана у традиційних культурах.
4. Дослідити взаємозв'язок тілесності та духовності у східних традиціях.
5. Порівняти шаманські практики різних народів.
6. Підготувати презентацію про символіку даоських ритуалів.
7. Написати есе на тему: «Тілесність як елемент духовного досвіду людини».

Основна література:

1. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
2. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
3. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
4. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
5. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
6. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи. Монографія. Київ: Автограф, 2019. 163 с.
7. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
8. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
9. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр.* / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204-213.

2. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії* : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.
3. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
4. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст*: зб. наук. пр. Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.
5. Панченко С. А. "Ходіння на прощу" як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки.* 2011. Випуск 11. С. 309–318.
6. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки.* 2002. № 1.
7. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник.* К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.
8. Сабадуха В. О. Поняття "дух", "духовність" і "особистість": філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98-110.
9. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії.* 2024. Вип. 52. С. 265-272.
10. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки.* 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.
11. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки.* 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.
12. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник.* К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Тема 8. Містичні традиції в межах світових релігій

1. Містицизм як феномен релігійного досвіду.
2. Особливості містичних практик у християнстві, ісламі та юдаїзмі.
3. Східні містичні традиції та практики духовного самозаглиблення.
4. Проблема містичного досвіду у філософському та релігієзнавчому дискурсі.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття здобувачам необхідно проаналізувати феномен містицизму як універсальної форми духовного досвіду, що присутня у різних релігійних традиціях. Важливо розглянути специфіку містичних практик у християнстві, ісламі, юдаїзмі, буддизмі та індуїзмі, визначити їх спільні та відмінні риси. Особливу увагу слід приділити питанням духовного самозаглиблення, переживання єдності з абсолютним, символічній мові містичного досвіду та його ролі у формуванні релігійної свідомості. У процесі підготовки доцільно використовувати феноменологічний і компаративний підходи до аналізу містичних традицій.

Ключові поняття: містицизм, містичний досвід, духовне самозаглиблення, абсолют, сакральне, екстаз, символ, духовне єднання, релігійна свідомість, містична традиція, трансцендентне.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: аналіз лекційного матеріалу та наукових джерел; робота з релігійними текстами; порівняльний аналіз містичних традицій;

застосування феноменологічного підходу; підготовка аналітичних тез; участь в академічному обговоренні.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати основні ознаки містичного досвіду.
2. Підготувати повідомлення про християнський містицизм.
3. Проаналізувати суфізм як містичну традицію ісламу.
4. Дослідити роль символу у містичних практиках.
5. Порівняти містичні традиції Сходу і Заходу.
6. Підготувати презентацію про феномен духовного екстазу.
7. Написати есе на тему: «Містичний досвід як форма духовного самопізнання».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.
2. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
3. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
4. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
5. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
6. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи. Монографія. Київ: Автограф, 2019. 163 с.
7. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
8. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
9. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13-21.
2. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук ; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197-204.
3. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С.19-25.
4. : *зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204-213.
5. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.
6. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
7. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.
8. Панченко С. А. "Ходіння на прощу" як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.
9. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму.

Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. 2002. № 1.

10. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.*

11. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2024. Вип. 52. С. 265-272.*

12. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.*

Тема 9. Паломництво у світових релігіях: географія священного і духовна мобільність

1. Паломництво як форма духовної практики та релігійної мобільності.
2. Сакральний простір і священні центри у світових релігіях.
3. Історичні форми паломництва та їх духовне значення.
4. Трансформація паломницьких практик у сучасному світі.

Методичні вказівки до практичного заняття: у процесі підготовки до практичного заняття необхідно звернути увагу на паломництво як специфічну форму духовної практики та релігійної мобільності. Важливо проаналізувати феномен сакрального простору, роль священних центрів у світових релігіях та духовне значення релігійних подорожей у житті віруючої людини. Доцільно розглянути історичні форми паломництва, його символічний зміст, соціокультурні функції та сучасні трансформації в умовах глобалізації. Особливу увагу слід приділити міждисциплінарному аналізу паломництва як релігійного, культурного та антропологічного феномену.

Ключові поняття: паломництво, сакральний простір, святиня, релігійна мобільність, духовна подорож, священний центр, ритуал, сакральна географія, релігійний туризм, духовний досвід.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу та наукової літератури; аналіз історичних і релігієзнавчих джерел; компаративний аналіз паломницьких практик; робота з картографічними та візуальними матеріалами; підготовка аналітичних узагальнень; участь у дискусіях.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати основні центри паломництва у світових релігіях.
2. Підготувати повідомлення про паломництво у християнстві або ісламі.
3. Проаналізувати поняття сакрального простору.
4. Дослідити соціокультурні функції паломництва.
5. Порівняти паломницькі практики різних релігій.
6. Підготувати презентацію про сучасні форми релігійного туризму.
7. Написати есе на тему: «Паломництво як шлях духовного самопізнання».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.

2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.

3. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.

4. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.

5. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук,

Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.

6. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.

7. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.

8. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.

9. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148-165.

2. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197-204.

3. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19-25.

4. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204-213.

5. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.

6. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170-176.

7. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104-120.

8. Панченко С. А. "Ходіння на прощу" як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309-318.

9. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2002. № 1.

10. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191-194.

11. Сабадуха В. О. Поняття "дух", "духовність" і "особистість": філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98-110.

12. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 265-272.

13. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.

14. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.

15. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136-144.

Тема 10. Трансформація духовних практик у глобалізованому світі: міжрелігійний діалог, адаптація та новітні пошуки

1. Вплив глобалізації на трансформацію духовних практик.
2. Секуляризація та комерціалізація духовності у сучасному суспільстві.
3. Міжрелігійний діалог і новітні форми духовного пошуку.
4. Цифровізація духовного досвіду та сучасні медійні практики.

Методичні вказівки до практичного заняття: під час підготовки до практичного заняття здобувачам необхідно проаналізувати сучасні тенденції трансформації духовних практик у контексті глобалізації, секуляризації та розвитку інформаційного суспільства. Важливо звернути увагу на процеси адаптації традиційних релігійних практик до нових культурних умов, поширення міжрелігійного діалогу, феномен комерціалізації духовності та виникнення новітніх форм духовного пошуку. Доцільно розглянути вплив цифрових технологій, масової культури та психологізації релігійного досвіду на сучасні форми духовності. Особливе значення має критичне осмислення трансформації духовного досвіду людини у сучасному глобалізованому світі та аналіз взаємозв'язку традиції й інновації у сфері духовних практик.

Ключові поняття: глобалізація, секуляризація, духовність, міжрелігійний діалог, цифровізація, комерціалізація духовності, релігійна адаптація, новітні релігійні рухи, духовний пошук, медійна культура.

Методи опрацювання навчального матеріалу і літератури: опрацювання лекційного матеріалу та сучасної наукової літератури; аналіз медійних і культурних джерел; застосування проблемно-аналітичного та компаративного підходів; робота з поняттєво-категоріальним апаратом; підготовка аналітичних висновків; участь у дискусіях.

Поточні завдання до індивідуальної і самостійної роботи

1. Охарактеризувати сучасні тенденції трансформації духовних практик.
2. Підготувати повідомлення про феномен секуляризації духовності.
3. Проаналізувати вплив цифрових технологій на релігійний досвід.
4. Дослідити проблему комерціалізації духовних практик.
5. Порівняти традиційні та новітні форми духовності.
6. Підготувати презентацію про міжрелігійний діалог у сучасному світі.
7. Написати есе на тему: «Духовність у глобалізованому суспільстві».

Основна література:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.
2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
3. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
4. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
5. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
6. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
7. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи. Монографія. Київ: Автограф, 2019. 163 с.
8. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і

Л. Филиповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.

9. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.

10. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.

11. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова література:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13-21.

2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148-165.

3. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204-213.

4. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149-159.

5. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.

6. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.

7. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 265-272.

8. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.

9. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.

10. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.

11. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко*. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188-199.

12. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник*. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.

Рекомендована література

Основна:

1. Борейко Ю. Г. Повсякденність українського православного вірянина: монографія. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 380 с.
2. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
3. Географія туризму: релігійний туризм та паломництво / Уклад.: В. В. Тарасова, І. М. Ковалевська, О. Л. Соколовський, І. К. Нестерчук. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2025. 198 с.
4. Зубарев О. С. Східні духовні практики як феномен життєвого світу особистості в полікультурному суспільстві: монографія. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 300 с.
5. Ковальчук А. Релігійний туризм в Україні. Навчальний посібник / А. Ковальчук, Д. Каднічанський, М. Рутинський, Т. Завадовський, А. Манько. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
6. Колісник О. П. Духовний саморозвиток особистості: монографія. Луцьк: Іванюк В. П., 2015. 476 с.
7. Панченко С.А. Релігійний туризм в Україні: стан, потенціал, перспективи. Монографія. Київ: Автограф, 2019. 163 с.
8. Практичне релігієзнавство: Колективна монографія / за ред. проф. А. Колодного і Л. Філіповича. К.: Українська конфедерація журналістів: Українська асоціація релігієзнавців, 2012.
9. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Вид. 2-е, перероб. і допов. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. 508 с.
10. Сандюк, Л. О., Шубелка, Н. В. та ін. Основи культурології. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 400 с.
11. Фройд З. Невпокій в культурі / Пер. Ю. Прохасько. Київ: Апріорі, 2021. 120 с.
12. Фройд З. Тлумачення слів / Пер. В. Чайковського. Харків: Фоліо, 2019. 603 с.
13. Юнг К. Г. Психологія несвідомого. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 404 с.
14. Яремчук С. С. Релігійні практики в сучасному соціумі: інституціональний контекст: монографія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 400 с.

Додаткова:

1. Беспалов С. Духовність як формотворча складова особистості людини. *Волин. благовісник*. 2016. № 4. С. 13–21.
2. Головащенко С. І. Релігія як духовна практика доби криз: світоглядні, когнітивні, психологічні ресурси. *Релігієзнавчі нариси*. 2022. № 12. С. 148–165.
3. Гудзенко-Александрук О. І. Релігійно-духовні пошуки у самореалізації особистості. *Філософські студії: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Ін-т соц. наук; голов. ред. Р. А. Арцишевський*. Луцьк, 2013. Вип. 1. С. 197–204.
4. Десятник К. Духовність особистості: аксіологічний вимір. *7 Пед. часоп. Волині*. 2016. № 2. С. 19–25.
5. Зубарев О. С. Мотиваційні контексти звернення до східних духовних практик у полікультурному суспільстві. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр. / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 2015. Вип. 21. С. 204–213.
6. Круглик К. Релігійні практики в системі світоглядних пріоритетів православних віруючих. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: зб. наук. пр.* Рівнен. держ. гуманітар. ун-ту / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 23. С. 149–159.
7. Лях В. В. Екзистенційні виміри туристичної подорожі. *Філософські нариси туризму: наук.-навч. вид.* Київ: Укр. Центр духовної культури, 2005. С. 170–176.
8. Остащук І. Б. Сакральний символізм паломництва в західноєвропейському християнському дискурсі. *Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Дике Поле, 2012. С. 104–120.
9. Панченко С. А. «Ходіння на прощу» як домінуюча цінність спокутування у православних паломників. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2011. Випуск 11. С. 309–318.

10. Патійчук В. О. Україна в системі міжнародного релігійно-паломницького туризму. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2002. № 1.
11. Попович Я. М. Католицьке паломництво: історико-релігієзнавчий екскурс. *Гілея: науковий вісник*. К., 2013. Вип. 79. С. 191–194.
12. Сабадуха В. О. Поняття «дух», «духовність» і «особистість»: філософський зміст та взаємозв'язок. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. Запоріжжя, 2017. Вип. 68. С. 98–110.
13. Соколовський О. Л., Лавренюк В. В. Конфесійне буття протестантських організацій у сучасному геополітичному поступі України. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 265-272.
14. Соколовський О. Л. Антропологічний вимір досконалості у православній теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. 2023. Вип. 2 (94). С. 34-42.
15. Соколовський О. Л. Міжконфесійні інтенції в сучасному релігійному поступі України. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 2 (92). С. 27-36.
16. Соколовський О. Л. Неортодоксальний дискурс у протестантській теології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Філософські науки*. 2022. Вип. 1 (91). С. 136–144.
17. Тюріна Т. Г. Роль духовних практик у процесі духовно-інтуїтивного самопробудження особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць / Гол. редактор Г. П. Шевченко*. Вип. 2 (104). Київ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. С. 188–199.
18. Яроцький П.Л. Філософський аспект паломницького (релігійного) туризму в Україні. *Філософія туризму: навчально-методичний посібник*. К.: Кондор, 2004. С. 143–151.